

امیر اکبری

استادیار گروه تاریخ دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد. ایران

Amirakbari84@yahoo.com

فاطمه مسیح فر

کارشناس ارشد تاریخ

Fm.masih895@yahoo.com

پژوهشی در اصل چهار ترومن و اجرای آن در ایران

چکیده

جنگ دوم جهانی، دستاوردها و پیامدهای مهمی در برداشت. از جمله این دستاوردها می‌توان به تأسیس سازمان‌های بین‌المللی، از بین رفتن امپراتوری‌ها، تشکیل دولت-ملت‌های جدید و در نهایت تقسیم جهان به دو بلوک شرق و غرب اشاره کرد. این دستاوردها در زمینه‌های مختلف حقوقی، سیاسی، اقتصادی و حتی فرهنگی تأثیر زیادی بر کشورهای جهان گذاشتند.

در سال ۱۳۲۵هـ.ش در حالی که فقط مدت کوتاهی از پایان یافتن جنگ جهانی دوم می‌گذشت، بروز یک بحران سیاسی در ایران، دولت‌های شوروی و آمریکا، یعنی دو متحد دوران جنگ را رو در روی هم قرار داد. خطر نفوذ کمونیسم و نیز فعالیت حزب توده و دیگر گروه‌های مظنون به طرفداری از شوروی در ایران، امریکایی‌ها را بر آن داشت تا با حمایت از ایران در مجامع بین‌المللی به مداخله دولت شوروی در ایران پایان دهند. پس از بحران آذربایجان، شاه تلاش نمود نقش آشکارتری در امور سیاسی ایفا کند و به دلایل مختلف از جمله علائق شخصی، به گسترش ارتش اقدام نمود. از این زمان، گرایش شاه به اخذ وام و خرید اسلحه از آمریکا شروع شد و تا آخرین روزهای حکومت وی ادامه یافت.

جنگ سرد، که در نتیجه رویارویی دو قدرت بزرگ جهانی یعنی آمریکا و شوروی به وجود آمده بود، تمامی معادلات سیاسی-اقتصادی نظام بین‌الملل را به خود معطوف کرد. در نتیجه جنگ سرد، طرفین از هیچ تلاشی برای جلب بازیگران بین‌المللی به سوی خود و عدم جذب از سوی طرف مقابل فروگذاری نکردند.

یکی از این برنامه‌ها طرح اصل چهار، از سوی ترومن رئیس‌جمهور ایالات متحده بود. وی سعی داشت بر اساس کمک‌های مالی و فنی و اقتصادی که طبق این طرح به کشورهای جنگ‌زده آسیایی پس از جنگ دوم جهانی می‌کند، کشورهای مذکور را از افتادن به دام کمونیسم شوروی دور نگاهدارد. در این پژوهش، در پی آن هستیم تا درباره‌ی اصل چهار ترومن مطالبی ارائه کنیم و سپس به چگونگی اجرای این طرح در ایران بپردازیم.

کلید واژه: دکترین ترومن، اصل چهار، آمریکا، ایران، کمک‌های مالی، محمدرضا شاه، دکتر مصدق.